

Zbiór Orzeczeń

WYROK TRYBUNAŁU (wielka izba)

z dnia 14 listopada 2017 r.*

Odesłanie prejudycjalne – Obywatelstwo Unii – Artykuł 21 TFUE – Dyrektywa 2004/38/WE – Beneficjenci – Podwójne obywatelstwo – Obywatel Unii, który nabył obywatelstwo przyjmującego państwa członkowskiego, zachowując przy tym obywatelstwo państwa pochodzenia – Prawo pobytu w tym państwie członkowskim obywatela państwa trzeciego będącego członkiem rodziny obywatela Unii

W sprawie C-165/16

mającej za przedmiot wniosek o wydanie, na podstawie art. 267 TFUE, orzeczenia w trybie prejudycjalnym, złożony przez High Court of Justice (England & Wales), Queen's Bench Division (Administrative Court) [wysoki trybunał (Anglia i Walia), wydział ławy królewskiej (izba administracyjna), Zjednoczone Królestwo] postanowieniem z dnia 8 marca 2016 r., które wpłynęło do Trybunału w dniu 21 marca 2016 r., w postępowaniu:

Toufik Lounes

przeciwko

Secretary of State for the Home Department,

TRYBUNAŁ (wielka izba),

w składzie: K. Lenaerts, prezes, A. Tizzano (sprawozdawca), wiceprezes, R. Silva de Lapuerta, M. Ilešič, J.L. da Cruz Vilaça, J. Malenovský, E. Levits, C.G. Fernlund i C. Vajda, prezesi izb, J.C. Bonichot, A. Arabadjiev, S. Rodin, F. Biltgen, K. Jürimäe i C. Lycourgos, sędziowie,

rzecznik generalny: Y. Bot,

sekretarz: I. Illéssy, administrator,

uwzględniając pisemny etap postępowania i po przeprowadzeniu rozprawy w dniu 15 maja 2017 r.,

rozważywszy uwagi przedstawione:

- w imieniu T. Lounesa przez P. Sainiego, barrister, oraz R. Matharu, solicitor,
- w imieniu rządu Zjednoczonego Królestwa przez M. Holta, C. Crane oraz C. Brodie, działających w charakterze pełnomocników, wspieranych przez D. Blundella, barrister,
- w imieniu rządu hiszpańskiego przez V. Ester Casas, działającą w charakterze pełnomocnika,

* Język postępowania: angielski.

- w imieniu rządu polskiego przez B. Majczynę, działającego w charakterze pełnomocnika,
- w imieniu Komisji Europejskiej przez E. Montaguti oraz M. Wilderspina, działających w charakterze pełnomocników,

po zapoznaniu się z opinią rzecznika generalnego na posiedzeniu w dniu 30 maja 2017 r.,

wydaje następujący

Wyrok

- 1 Wniosek o wydanie orzeczenia w trybie prejudycjalnym dotyczy wykładni dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG (Dz.U. 2004, L 158, s. 77).
- 2 Wniosek ten został złożony w ramach sporu między T. Lounesem a Secretary of State for the Home Department (ministrem spraw wewnętrznych, Zjednoczone Królestwo) dotyczącego odmowy wydania T. Lounesowi karty pobytu.

Ramy prawne

Prawo Unii

- 3 Zgodnie z motywami 5 i 18 dyrektywy 2004/38:

„(5) Prawo wszystkich obywateli Unii do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich powinno być również zagwarantowane członkom ich rodzin, bez względu na przynależność państwową, aby korzystanie z niego mogło opierać się na obiektywnych warunkach wolności i godności [...].

[...]

(18) Aby prawo do stałego pobytu stanowiło rzeczywisty mechanizm integracji w społeczeństwie przyjmującego państwa członkowskiego, w którym obywatel Unii zamieszkuje, nie powinno ono podlegać żadnym warunkom od momentu, kiedy zostało przyznane”.

- 4 Artykuł 1 tej dyrektywy stanowi:

„Niniejsza dyrektywa ustanawia:

- a) warunki regulujące korzystanie z prawa swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich przez obywateli Unii i członków ich rodziny;
- b) prawo stałego pobytu na terytorium państw członkowskich dla obywateli Unii i członków ich rodziny;

[...]”.

5 Zgodnie z art. 2 wspomnianej dyrektywy:

„Dla celów niniejszej dyrektywy stosuje się poniższe definicje:

1) »obywatel Unii«: oznacza każdą osobę mającą obywatelstwo państwa członkowskiego;

2) »członek rodziny« oznacza:

a) współmałżonka;

[...]

3) »przyjmujące państwo członkowskie« oznacza państwo członkowskie, do którego przybywa obywatel Unii w celu skorzystania z jego/jej prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu”.

6 Artykuł 3 dyrektywy 2004/38, zatytułowany „Beneficjenci”, przewiduje w ust. 1:

„Niniejszą dyrektywę stosuje się w odniesieniu do wszystkich obywateli Unii, którzy przemieszczają się do innego państwa członkowskiego lub przebywają w innym państwie członkowskim niż państwo członkowskie, którego są obywatelami, oraz do członków ich rodziny, jak zdefiniowano w art. 2 ust. 2, którzy im towarzyszą lub do nich dołączają”.

7 Artykuł 6 tej dyrektywy, zatytułowany „Prawo pobytu przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy”, głosi:

„1. Przez okres nieprzekraczający trzech miesięcy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego bez wypełniania jakichkolwiek warunków i formalności innych niż wymóg posiadania ważnego dowodu tożsamości lub paszportu.

2. Przepisy ust. 1 stosuje się również w odniesieniu do posiadających ważny paszport członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela Unii”.

8 Artykuł 7 wspomnianej dyrektywy, zatytułowany „Prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące”, przewiduje w ust. 1 i 2:

„1. Wszyscy obywatele Unii posiadają prawo pobytu na terytorium innego państwa członkowskiego przez okres dłuższy niż trzy miesiące, jeżeli:

a) są pracownikami najemnymi lub osobami pracującymi na własny rachunek w przyjmującym państwie członkowskim; lub

b) posiadają wystarczające zasoby dla siebie i członków ich rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie pobytu, oraz są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim; lub

c)

– są zapisani do instytucji prywatnej lub publicznej, uznanej lub finansowanej przez przyjmujące państwo członkowskie na podstawie przepisów prawnych lub praktyki administracyjnej, zasadniczo w celu odbycia studiów, łącznie z kształceniem zawodowym; oraz

- są objęci pełnym ubezpieczeniem zdrowotnym w przyjmującym państwie członkowskim i zapewnią odpowiednią władzę krajową, za pomocą oświadczenia lub innego równoważnego środka według własnego wyboru, że posiadają wystarczające zasoby [środki] dla siebie i członków rodziny, aby nie stanowić obciążenia dla systemu pomocy społecznej przyjmującego państwa członkowskiego w okresie ich pobytu; lub

[...]

2. Prawo pobytu przewidziane w ust. 1 rozciąga się na członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich, towarzyszących lub dołączających do obywatela Unii w przyjmującym państwie członkowskim, o ile tacy obywatele Unii spełniają warunki określone w ust. 1 lit. a), b) lub c)”.
9

- Artykuł 16 omawianej dyrektywy, ujęty w jej rozdziale IV, zatytułowanym „Prawo stałego pobytu”, brzmi następująco:

„1. Obywatele Unii, którzy legalnie zamieszkują w przyjmującym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat, mają prawo stałego pobytu w tym państwie. Prawo to nie podlega warunkom przewidzianym w rozdziale III.

2. Ustęp 1 stosuje się również do członków rodziny, którzy nie są obywatelami jednego z państw członkowskich i legalnie zamieszkivali wraz z obywatelem Unii w przyjmującym państwie członkowskim przez nieprzerwany okres pięciu lat.

[...]

4. Po nabyciu prawa stałego pobytu można je utracić jedynie w wyniku nieobecności w przyjmującym państwie członkowskim przez okres przekraczający dwa kolejne lata”.

Prawo Zjednoczonego Królestwa

- 10 Dyrektywa 2004/38 została transponowana do prawa Zjednoczonego Królestwa przez Immigration (European Economic Area) Regulations 2006 [rozporządzenie w sprawie imigracji w Zjednoczonym Królestwie (Europejski Obszar Gospodarczy), zwane dalej „rozporządzeniem z 2006 r.”]. Rozporządzenie to posługuje się terminem „obywatel [Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG)]” w miejsce terminu „obywatel Unii”.
- 11 W swojej pierwotnej wersji art. 2 tego rozporządzenia definiował pojęcie „obywatela EOG” jako „każdego obywatela państwa EOG”, przy czym Zjednoczone Królestwo było wyłączone z zakresu pojęcia „państwa EOG”.
- 12 Rozporządzenie to zostało następnie dwukrotnie zmienione, najpierw przez Immigration (European Economic Area) (Amendment) Regulations 2012 (2012/1547) [rozporządzenie zmieniające rozporządzenie w sprawie imigracji (Europejski Obszar Gospodarczy) z 2012 r. (2012/1547), zwane dalej „rozporządzeniem 2012/1547”], a następnie przez Immigration (European Economic Area) (Amendment) (N° 2) Regulations 2012 (2012/2560) [rozporządzenie zmieniające po raz drugi rozporządzenie w sprawie imigracji (Europejski Obszar Gospodarczy) z 2012 r. (2012/2560), zwane dalej „rozporządzeniem 2012/2560”], wskutek których to zmian artykuł ten stanowi:

„Do celów niniejszego rozporządzenia »obywatel EOG« oznacza każdego obywatela państwa Europejskiego Obszaru Gospodarczego, który nie jest jednocześnie obywatelem Zjednoczonego Królestwa”.

- 13 Artykuły 6, 7, 14 i 15 tego rozporządzenia zapewniają transpozycję do prawa Zjednoczonego Królestwa art. 2, 7 i 16 dyrektywy 2004/38.

Postępowanie główne i pytanie prejudycjalne

- 14 We wrześniu 1996 r. P. Ormazabal, obywatelka Hiszpanii, przybyła do Zjednoczonego Królestwa w celu odbycia studiów. Po ich ukończeniu pozostała w tym państwie członkowskim i nadal w nim przebywa, od września 2004 r. pracując w pełnym wymiarze czasu pracy.
- 15 W dniu 12 sierpnia 2009 r. wskutek nadania obywatelstwa brytyjskiego została obywatelką Zjednoczonego Królestwa i otrzymała brytyjski paszport, zachowując przy tym obywatelstwo hiszpańskie.
- 16 W 2013 r. związała się z T. Lounesem, obywatelem algierskim, który do Zjednoczonego Królestwa przybył w dniu 20 stycznia 2010 r. na podstawie 6-miesięcznej wizy wjazdowej, a po upływie okresu jej ważności przebywał tam nielegalnie. W dniu 1 stycznia 2014 r. P. Ormazabal i T. Lounes zawarli małżeństwo wyznaniowe, zaś w dniu 16 maja 2014 r. małżeństwo cywilne w Londynie (Zjednoczone Królestwo). Od tej pory mieszkają w Zjednoczonym Królestwie.
- 17 W dniu 15 kwietnia 2014 r. T. Lounes wystąpił do ministra ds. wewnętrznych z wnioskiem o wydanie mu karty pobytu jako członkowi rodziny obywatela EOG na podstawie rozporządzenia z 2006 r.
- 18 W dniu 14 maja 2014 r. T. Lounes został zawiadomiony, że jest osobą podlegającą wydaleniu; jednocześnie doręczono mu decyzję o wydaleniu go ze Zjednoczonego Królestwa, wydaną na tej podstawie, że przekroczył dozwolony czas pobytu w tym państwie z naruszeniem przepisów w sprawie kontroli imigracyjnych.
- 19 Pismem z dnia 22 maja 2014 r. minister ds. wewnętrznych poinformował T. Lounesa o oddaleniu jego wniosku o wydanie karty pobytu oraz o powodach oddalenia tego wniosku. W treści tego pisma wskazano w istocie, że w związku ze zmianą art. 2 rozporządzenia z 2006 r. na mocy rozporządzenia 2012/1547 oraz rozporządzenia 2012/2560 P. Ormazabal przestała być uznawana za „obywatel[kę] EOG” w rozumieniu tego pierwszego rozporządzenia, gdyż w dniu 12 sierpnia 2009 r. nabyła obywatelstwo brytyjskie, mimo że zachowała przy tym obywatelstwo hiszpańskie. Od tego momentu przestały przysługiwać jej w Zjednoczonym Królestwie prawa przyznane zarówno przez to rozporządzenie, jak też przez dyrektywę 2004/38. W rezultacie T. Lounes nie mógł ubiegać się o kartę pobytu na podstawie rzeczonoego rozporządzenia jako członek rodziny obywatela EOG.
- 20 Z postanowienia odsyłającego wynika bowiem, że przed tą zmianą obywatele brytyjscy posiadający jednocześnie obywatelstwo innego państwa członkowskiego EOG, jak P. Ormazabal, byli – w odróżnieniu od obywateli brytyjskich niemających podwójnego obywatelstwa – uważani za obywateli EOG w rozumieniu art. 2 rozporządzenia z 2006 r. i mogli korzystać z praw przyznanych przez to rozporządzenie. Niemniej od czasu wprowadzenia tej zmiany obywatele ci nie są już uważani za obywateli EOG i nie mogą korzystać z tych praw, skutkiem czego członkowie ich rodziny będący obywatelami państw trzecich nie mogą dłużej powoływać na swój status w celu uzyskania prawa pobytu w Zjednoczonym Królestwie.
- 21 Toufik Lounes zaskarżył decyzję z dnia 22 maja 2014 r. wspomnianą w pkt 19 niniejszego wyroku do sądu odsyłającego.
- 22 Sąd ten powziął wątpliwości co do zgodności tej decyzji, jak też art. 2 rozporządzenia z 2006 r. w brzmieniu ustalonym rozporządzeniami 2012/1547 i 2012/2560 z art. 21 TFUE oraz dyrektywą 2004/38.

- 23 W tym względzie sąd odsyłający precyzuje, że zgodnie z uzasadnieniem rozporządzenia 2012/1547 oraz jego preambułą, jak też zgodnie z preambułą do rozporządzenia 2012/2560, zmiana art. 2 jest rezultatem wyroku z dnia 5 maja 2011 r., *McCarthy* (C-434/09, EU:C:2011:277), w którym Trybunał orzekł, że rzeczona dyrektywa nie znajduje zastosowania do obywatela Unii, który nigdy nie skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, który zawsze przebywał w państwie członkowskim, którego to obywatelstwo posiada, i który posiada przy tym obywatelstwo innego państwa członkowskiego.
- 24 W rozpatrywanym przypadku nie ma jednak sporu co do tego, że przed uzyskaniem obywatelstwa brytyjskiego P. Ormazabal skorzystała z prawa do swobodnego przemieszczania się i jako obywatelka Hiszpanii uzyskała prawo pobytu w Zjednoczonym Królestwie na podstawie dyrektywy 2004/38.
- 25 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się w istocie, czy – jak twierdzi minister ds. wewnętrznych – P. Ormazabal utraciła możliwość korzystania w Zjednoczonym Królestwie z praw przyznanych przez dyrektywę 2004/38 z chwilą nabycia obywatelstwa tego państwa członkowskiego, czy też – jak twierdzi T. Lounes – mimo uzyskania obywatelstwa brytyjskiego P. Ormazabal nadal powinna być uznawana za „beneficjentą” tej dyrektywy w rozumieniu jej art. 3 ust. 1, a w konsekwencji nadal może powoływać się w tym państwie członkowskim na prawa zagwarantowane przez tę dyrektywę z uwagi na zachowanie obywatelstwa hiszpańskiego. Otóż w pierwszym z tych przypadków T. Lounes nie mógłby korzystać w Zjednoczonym Królestwie z pochodnego prawa pobytu jako członek rodziny obywatela Unii na podstawie rzeczony dyrektywy, podczas gdy w drugim z nich przyznanie mu takiego prawa byłoby możliwe.
- 26 W tym kontekście sąd odsyłający zastanawia się też, czy odpowiedź na to pytanie byłaby inna w zależności od tego, czy przed uzyskaniem obywatelstwa brytyjskiego P. Ormazabal nabyła prawo stałego pobytu w Zjednoczonym Królestwie na podstawie art. 16 dyrektywy 2004/38, czy też w momencie nabycia tego obywatelstwa przysługiwało jej tylko prawo pobytu przez okres przekraczający trzy miesiące zgodnie z art. 7 dyrektywy 2004/38. Strony w postępowaniu głównym spierają się bowiem o to, jakiego rodzaju prawo pobytu przysługiwało P. Ormazabal zanim nadano jej obywatelstwo brytyjskie; kwestia ta nadal pozostaje nierozstrzygnięta.
- 27 W tych okolicznościach High Court of Justice (England & Wales), Queen’s Bench Division (Administrative Court) [wysoki trybunał (Anglia i Walia), wydział ławy królewskiej (izba administracyjna), Zjednoczone Królestwo] postanowił zawiesić postępowanie i zwrócić się do Trybunału z następującym pytaniem prejudycjalnym:

„Czy w sytuacji gdy obywatelka Hiszpanii będąca jednocześnie obywatelką Unii:

- przeniesie się do Zjednoczonego Królestwa, korzystając z prawa do swobodnego przemieszczania się zapewnionego na gruncie dyrektywy [2004/38]; oraz
- przebywa na terytorium Zjednoczonego Królestwa, korzystając z prawa przysługującego jej na podstawie art. 7 lub art. 16 dyrektywy [2004/38]; oraz
- następnie nabywa obywatelstwo brytyjskie, które posiada niezależnie od obywatelstwa hiszpańskiego, zyskując w ten sposób obywatelstwo podwójne; oraz
- kilka lat po nabyciu obywatelstwa brytyjskiego zawiera związek małżeński z obywatelem państwa trzeciego, z którym zamieszkuje na terytorium Zjednoczonego Królestwa;

zarówno ona, jaki i jej małżonek są beneficjentami dyrektywy [2004/38] w rozumieniu jej art. 3 ust. 1, gdy dana obywatelka Hiszpanii przebywa na terytorium Zjednoczonego Królestwa, posiadając zarówno obywatelstwo hiszpańskie, jak i brytyjskie?”.

W przedmiocie pytania prejudycjalnego

- 28 Na wstępie należy zauważyć, że w myśl utrwalonego orzecznictwa Trybunału nawet jeśli sąd odsyłający ograniczył swoje pytanie do wykładni jedynie art. 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38, to okoliczność ta nie stoi na przeszkodzie temu, by Trybunał dokonał dla niego wykładni prawa Unii we wszystkich aspektach, które mogą być użyteczne dla rozstrzygnięcia zawisłej przed nim sprawy, bez względu na to, czy sąd ten odniósł się do nich w treści swego pytania, czy też nie (zob. analogicznie wyrok z dnia 5 maja 2011 r., *McCarthy*, C-434/09, EU:C:2011:277, pkt 24 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 29 W niniejszym przypadku z informacji zawartych w postanowieniu odsyłającym wynika, że wątpliwości sądu odsyłającego w sprawie rozpatrywanej w postępowaniu głównym dotyczą nie tylko dyrektywy 2004/38, lecz także art. 21 ust. 1 TFUE.
- 30 Należy wobec tego przyjąć, że poprzez swoje pytanie sąd odsyłający dąży w istocie do ustalenia, czy wykładni dyrektywy 2004/38 oraz art. 21 ust. 1 TFUE należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji, w której obywatel Unii skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i udał się do państwa członkowskiego innego niż państwo, którego obywatelstwo posiada, oraz przebywa w tym państwie na podstawie art. 7 ust. 1 lub art. 16 ust. 1 dyrektywy, a następnie nabył obywatelstwo tego państwa członkowskiego, zachowując przy tym obywatelstwo państwa pochodzenia, zaś kilka lat później zawarł związek małżeński z obywatelem państwa trzeciego, z którym nadal przebywa na terytorium tego państwa członkowskiego, takiemu obywatelowi przysługuje prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie przepisów tej dyrektywy oraz art. 21 ust. 1 TFUE.

W przedmiocie wykładni dyrektywy 2004/38

- 31 Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem Trybunału celem dyrektywy 2004/38 jest ułatwienie wykonywania podstawowego i indywidualnego prawa do swobodnego przemieszczania się i przebywania na terytorium innych państw członkowskich, które to prawo zostało przyznane obywatelom Unii bezpośrednio na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE, oraz wzmocnienie wspomnianego prawa. W motywie 5 dyrektywy 2004/38 podkreślono, że prawo to powinno być zagwarantowane również członkom rodziny tych obywateli, bez względu na ich obywatelstwo, tak aby korzystanie z niego mogło odbywać się z zachowaniem obiektywnych warunków godności (wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., *McCarthy i in.*, C-202/13, EU:C:2014:2450, pkt 31, 33 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 32 Przepisy rzeczowej dyrektywy nie przyznają jednak członkom rodziny obywatela Unii będącym obywatelami państwa trzeciego praw autonomicznych. Ewentualne prawa przyznane takim obywatelom przez tę dyrektywę są zatem prawami pochodnymi wynikającymi z praw przysługujących obywatelowi Unii wskutek skorzystania z niego z prawa do swobodnego przemieszczania się (zob. podobnie wyrok z dnia 18 grudnia 2014 r., *McCarthy i in.*, C-202/13, EU:C:2014:2450, pkt 34 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 33 Dalej, jak wielokrotnie orzekał Trybunał, z językowej, systemowej i celowościowej wykładni przepisów dyrektywy 2004/38 wynika, że jej przepisy regulują jedynie warunki wjazdu i pobytu obywateli Unii na terytorium państw członkowskich innych niż państwo, którego obywatelstwo posiadają, oraz że dyrektywa nie daje podstaw do przyznania pochodnego prawa pobytu obywatelom państw trzecich będących członkami rodziny obywatela Unii w państwie członkowskim, którego obywatelstwo ów obywatel Unii posiada (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 marca 2014 r., *O. i B.*, C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 37; a także z dnia 10 maja 2017 r., *Chavez-Vilchez i in.*, C-133/15, EU:C:2017:354, pkt 53).

- 34 Otóż, po pierwsze, z brzmienia art. 3 ust. 1 tej dyrektywy wynika, że dyrektywa ta obejmuje swym zakresem stosowania obywateli Unii, którzy przemieszczają się do „państwa członkowskiego innego niż państwo członkowskie, którego obywatelstwo posiadają” lub przebywają w takim państwie, jak również członków ich rodziny, w rozumieniu art. 2 pkt 2 tej dyrektywy, którzy im towarzyszą lub do nich dołączają – które to osoby są beneficjentami przyznanych przez nią uprawnień (wyrok z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 38).
- 35 Po drugie, pozostałe przepisy dyrektywy 2004/38, w szczególności jej art. 6, art. 7 ust. 1 i 2 oraz art. 16 ust. 1 i 2, odnoszą się do prawa pobytu obywatela Unii oraz pochodnego prawa pobytu przysługującego członkom jego rodziny w „innym państwie członkowskim” albo w „przyjmującym państwie członkowskim” (wyrok z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 40 i przytoczone tam orzecznictwo).
- 36 Po trzecie, o ile – jak przypomniano w pkt 31 niniejszego wyroku – celem omawianej dyrektywy jest ułatwienie i wzmocnienie korzystania przez obywateli Unii z przyznanego im prawa do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, o tyle omawiana dyrektywa, jak wynika z jej art. 1 lit. a), reguluje również warunki wykonywania tego prawa (wyroki: z dnia 5 maja 2011 r., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, pkt 33; a także z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 41).
- 37 Tak więc Trybunał orzekł, że ponieważ zgodnie z zasadą prawa międzynarodowego państwo członkowskie nie może odmówić swoim obywatelom prawa wjazdu lub pobytu na swoim terytorium, gdyż obywatelom tym przysługuje bezwarunkowe prawo pobytu, dyrektywa ta nie reguluje pobytu obywatela Unii w państwie członkowskim, którego obywatelstwo posiada. W rezultacie w świetle orzecznictwa przypomnianego w pkt 32 niniejszego wyroku dyrektywa ta nie przyznaje też na terytorium takiego państwa członkowskiego pochodnego prawa pobytu członkom rodziny tego obywatela będącym obywatelami państwa trzeciego (wyroki: z dnia 5 maja 2011 r., McCarthy, C-434/09, EU:C:2011:277, pkt 29, 34, 42; a także z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 42, 43).
- 38 W niniejszym przypadku panuje zgoda co do tego, że P. Ormazabal, będąca obywatelką hiszpańską, skorzystała ze swobody przemieszczania się i w 1996 r. opuściła Hiszpanię, udając się do państwa członkowskiego innego niż państwo, którego obywatelstwo posiada, a mianowicie do Zjednoczonego Królestwa, gdzie nadal przebywa. Nie ma też sporu co do tego, że miała ona status „beneficjenta” dyrektywy 2004/38 w rozumieniu jej art. 3 ust. 1 oraz że podstawą jej pobytu w Zjednoczonym Królestwie był art. 7 ust. 1 lub – jak zdaje się przyjmować rząd Zjednoczonego Królestwa – art. 16 ust. 1 tej dyrektywy, przynajmniej do chwili nadania jej obywatelstwa brytyjskiego.
- 39 Niemniej, jak zauważył rzecznik generalny w pkt 48 i 63 opinii, nabycie przez P. Ormazabal tego obywatelstwa spowodowało zmianę jej sytuacji prawnej, i to zarówno na gruncie prawa krajowego, jak i na gruncie omawianej dyrektywy.
- 40 Otóż od chwili nabycia tego obywatelstwa P. Ormazabal przebywa w państwie członkowskim, którego obywatelstwo posiada, i w rezultacie przysługuje jej bezwarunkowe prawo pobytu w tym państwie zgodnie z zasadą prawa międzynarodowego przypomnianą w pkt 37 niniejszego wyroku.
- 41 Stąd nabycie obywatelstwa brytyjskiego spowodowało z jednej strony, że P. Ormazabal przestała mieścić się w zakresie definicji pojęcia „beneficjenta” w rozumieniu art. 3 ust. 1 dyrektywy 2004/38, przypomnianej w pkt 34 niniejszego wyroku; z drugiej strony, w świetle uwag przedstawionych w pkt 36 i 37 niniejszego wyroku, omawiana dyrektywa nie reguluje już jej pobytu w Zjednoczonym Królestwie, gdyż pobyt ten – z samej swej natury – jest bezwarunkowy.
- 42 W tych okolicznościach należy stwierdzić, że z chwilą nabycia przez P. Ormazabal obywatelstwa brytyjskiego dyrektywa 2004/38 przestała znajdować zastosowanie do jej sytuacji.

- 43 Wniosku tego nie zmienia okoliczność, że P. Ormazabal skorzystała ze swobody przemieszczania się i udała się do Zjednoczonego Królestwa, gdzie nadal przebywa, oraz że oprócz obywatelstwo brytyjskiego posiada też obywatelstwo hiszpańskie. Żadna z tych dwóch okoliczności nie zmienia bowiem faktu, że od chwili nabycia obywatelstwa brytyjskiego P. Ormazabal nie przebywa już w „państwie członkowskim innym niż państwo, którego obywatelstwo posiada” w rozumieniu art. 3 ust. 1 tej dyrektywy i w związku z tym przestała być objęta zakresem pojęcia „beneficjenta” wspomnianej dyrektywy w rozumieniu rzeczzonego przepisu.
- 44 W świetle orzecznictwa przypomnianego w pkt 32 i 37 niniejszego wyroku jej małżonek T. Lounes, będący obywatelem państwa trzeciego, również nie jest objęty tym pojęciem, a w rezultacie nie przysługuje mu pochodne prawo pobytu w Zjednoczonym Królestwie na podstawie tej dyrektywy.

W przedmiocie wykładni art. 21 ust. 1 TFUE

- 45 Ponieważ dyrektywa 2004/38 nie daje podstaw do przyznania obywatelowi państwa trzeciego znajdującemu się w sytuacji T. Lounesa pochodnego prawa pobytu, należy ustalić, czy prawo takie nie może mimo wszystko zostać wywiedzione z postanowień traktatu FUE dotyczących obywatelstwa Unii, w szczególności z art. 21 ust. 1 TFUE, które to postanowienie każdemu obywatelowi Unii przyznaje prawo do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, z zastrzeżeniem ograniczeń i warunków ustanowionych w traktatach.
- 46 Należy bowiem przypomnieć, że Trybunał uznał w niektórych przypadkach, iż obywatelom państw trzecich będącym członkami rodziny obywatela Unii, którym na podstawie przepisów dyrektywy 2004/38 nie przysługuje pochodne prawo pobytu w państwie członkowskim, którego obywatelstwo ów obywatel Unii posiada, prawo takie może jednak przysługiwać na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 44–50; a także z dnia 10 maja 2017 r., Chavez-Vilchez i in., C-133/15, EU:C:2017:354, pkt 54).
- 47 Niemniej podobnie jak w przypadku dyrektywy 2004/38 wspomniane postanowienie przyznaje takiemu obywatelowi nie autonomiczne prawo pobytu, lecz jedynie prawo pochodne wynikające z prawa przysługującego danemu obywatelowi Unii (wyroki: z dnia 8 listopada 2012 r., Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, pkt 66, 67; a także z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 36).
- 48 W związku z tym pochodne prawo pobytu przysługujące obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny obywatela Unii co do zasady istnieje tylko w zakresie, w jakim jest ono niezbędne do zapewnienia temu obywatelowi Unii możliwości skutecznego korzystania z prawa do swobodnego przemieszczania się. Cel i uzasadnienie rzeczzonego pochodnego prawa pobytu opierają się na stwierdzeniu, iż odmowa przyznania takiego prawa mogłaby w szczególności godzić w tę swobodę oraz uniemożliwiać skorzystanie z niej, a tym samym naruszać skuteczność (effet utile) praw przysługujących danemu obywatelowi Unii na gruncie art. 21 ust. 1 TFUE (zob. podobnie wyroki: z dnia 8 listopada 2012 r., Iida, C-40/11, EU:C:2012:691, pkt 68; z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 45; a także z dnia 13 września 2016 r., Rendón Marín, C-165/14, EU:C:2016:675, pkt 36, 73).
- 49 W niniejszym przypadku należy zauważyć, że wbrew temu, co w istocie podnosi rząd Zjednoczonego Królestwa, sytuacji obywatela państwa członkowskiego takiego jak P. Ormazabal, który skorzystał ze swobody przemieszczania się i zgodnie z prawem udał się na terytorium innego państwa członkowskiego i tam przebywa, nie można zrównywać z sytuacją o charakterze wyłącznie wewnętrznym z tego tylko względu, że ów obywatel w trakcie pobytu w przyjmującym państwie członkowskim nabył jego obywatelstwo, zachowując przy tym obywatelstwo państwa pochodzenia.

- 50 Trybunał przyznał bowiem już, że sytuacja osób będących obywatelami jednego państwa członkowskiego i przebywających legalnie na terytorium innego państwa członkowskiego, którego obywatelstwo również posiadają, wykazuje związek z prawem Unii (zob. podobnie wyrok z dnia 8 czerwca 2017 r., Freitag, C-541/15, EU:C:2017:432, pkt 34).
- 51 Z tego powodu P. Ormazabal, która jest obywatelką dwóch państw członkowskich i która, jako obywatelka Unii, skorzystała ze swobody przemieszczania się i pobytu w państwie członkowskim innym niż państwo członkowskie pochodzenia, może powoływać się na związane z tym statusem prawa, w szczególności prawa przewidziane w art. 21 ust. 1 TFUE, również wobec jednego z tych dwóch państw członkowskich.
- 52 Jednym z praw, które wspomniany przepis przyznaje obywatelom państw członkowskich, jest prawo do prowadzenia przez nich życia rodzinnego w przyjmującym państwie członkowskim, co jest możliwe dzięki obecności u ich boku członków ich rodziny (zob. analogicznie wyrok z dnia 25 lipca 2008 r., Metock i in., C-127/08, EU:C:2008:449, pkt 62).
- 53 Okoliczność, że obywatel państwa członkowskiego, który udał się do innego państwa członkowskiego i tam przebywa, nabędzie później obywatelstwo tego państwa, zachowując przy tym obywatelstwo państwa pochodzenia, nie może skutkować pozbawieniem go tego prawa, gdyż taki skutek godziłby w skuteczność (effet utile) art. 21 ust. 1 TFUE.
- 54 W pierwszej kolejności bowiem wspomniany skutek powodowałby, że rzeczony obywatel byłby traktowany na równi z obywatelem przyjmującego państwa członkowskiego, który nigdy nie opuścił jego terytorium, bez względu na okoliczność, że ów obywatel skorzystał ze swobody przemieszczania się w celu osiedlenia się na terytorium tego państwa członkowskiego, zachowując przy tym obywatelstwo państwa członkowskiego pochodzenia.
- 55 Tymczasem państwo członkowskie nie może ograniczać skutków wynikających z posiadania obywatelstwa innego państwa członkowskiego, w szczególności praw, które prawo Unii łączy z posiadaniem tego obywatelstwa i które wynikają ze skorzystania przez tego obywatela ze swobody przemieszczania się.
- 56 W drugiej kolejności należy podkreślić, że prawa, które obywatelowi Unii przyznaje art. 21 ust. 1 TFUE, w tym prawa pochodne, przysługujące członkom rodziny tego obywatela, służą między innymi ułatwieniu stopniowej integracji danego obywatela Unii ze społeczeństwem przyjmującego państwa członkowskiego.
- 57 Tymczasem obywatel Unii taki jak P. Ormazabal, który w ramach korzystania ze swobody przemieszczania się udał się na terytorium przyjmującego państwa członkowskiego, zamieszkiwał tam przez kilka lat na podstawie i zgodnie z art. 7 ust. 1 lub art. 16 ust. 1 dyrektywy 2004/38 i nabył obywatelstwo tego państwa członkowskiego, wyraża chęć trwałego zintegrowania się ze społeczeństwem tego państwa.
- 58 Jak w istocie zauważył rzecznik generalny w pkt 86 opinii, uznanie, że taki obywatel, wywodzący swoje prawa – w szczególności prawo do prowadzenia życia rodzinnego w przyjmującym państwie członkowskim – z art. 21 ust. 1 TFUE wskutek skorzystania ze swobody przemieszczania się, traci je ze względu na nadanie mu obywatelstwa w celu głębszego zintegrowania się ze społeczeństwem tego państwa członkowskiego, stałoby w sprzeczności z logiką stopniowej integracji, której przyświeca to postanowienie.
- 59 Wynikałoby z tego również, że obywatel Unii, który skorzystał ze swobody przemieszczania się i który nabył obywatelstwo przyjmującego państwa członkowskiego, zachowując przy tym swoje dotychczasowe obywatelstwo, byłby, pod względem swojego życia rodzinnego, traktowany mniej korzystnie niż obywatel Unii, który również skorzystał z tej swobody, ale który posiada wyłącznie

obywatelstwo państwa pochodzenia. Z tego względu prawa przyznane obywatelowi Unii w przyjmującym państwie członkowskim, w szczególności prawo do prowadzenia życia rodzinnego z obywatelem państwa trzeciego, podlegałyby ograniczeniu wraz z integracją ze społeczeństwem tego państwa członkowskiego oraz w zależności od liczby posiadanych obywatelstw.

- 60 Z powyższych rozważań wynika, że w celu zapewnienia skuteczności (effet utile) praw przyznanych obywatelom Unii przez art. 21 ust. 1 TFUE obywatel znajdujący się w sytuacji takiej jak P. Ormazabal powinien móc korzystać w przyjmującym państwie członkowskim z praw wywodzonych z tego postanowienia także po nabyciu obywatelstwa tego państwa członkowskiego przy zachowaniu obywatelstwa państwa członkowskiego pochodzenia, a w szczególności powinien móc rozwijać życie rodzinne wraz ze swoim małżonkiem będącym obywatelem państwa trzeciego dzięki przyznaniu takiemu obywatelowi państwa trzeciego pochodnego prawa pobytu w tym państwie.
- 61 Co się tyczy warunków przyznania takiego pochodnego prawa pobytu, nie mogą one być bardziej rygorystyczne niż warunki przewidziane w dyrektywie 2004/38 dla przyznania pochodnego prawa pobytu obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny obywatela Unii, który skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, osiedlając się w państwie członkowskim innym niż państwo, którego obywatelstwo posiada. Chociaż omawiana dyrektywa nie reguluje bowiem sytuacji takiej jak wskazana w poprzednim punkcie niniejszego wyroku, znajduje ona zastosowanie do takiej sytuacji poprzez analogię (zob. analogicznie wyroki: z dnia 12 marca 2014 r., O. i B., C-456/12, EU:C:2014:135, pkt 50, 61; a także z dnia 10 maja 2017 r., Chavez-Vilchez i in., C-133/15, EU:C:2017:354, pkt 54, 55).
- 62 W świetle wszystkich powyższych rozważań na zadane pytanie należy odpowiedzieć, że wykładni dyrektywy 2004/38 należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji, w której obywatel Unii skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się i udał się do państwa członkowskiego innego niż państwo, którego obywatelstwo posiada, przebywał w tym państwie na podstawie art. 7 ust. 1 lub art. 16 ust. 1 dyrektywy, a następnie nabył obywatelstwo tego państwa członkowskiego, zachowując przy tym obywatelstwo państwa członkowskiego pochodzenia, zaś kilka lat później zawarł związek małżeński z obywatelem państwa trzeciego, z którym nadal przebywa na terytorium tego państwa członkowskiego, owemu obywatelowi państwa trzeciego nie przysługuje pochodne prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie przepisów tej dyrektywy. Prawo takie może mu jednak przysługiwać na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE, na warunkach, które nie mogą być bardziej rygorystyczne niż warunki przewidziane w dyrektywie 2004/38 dla przyznania takiego prawa obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny obywatela Unii, który skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, osiedlając się w państwie członkowskim innym niż państwo, którego obywatelstwo posiada.

W przedmiocie kosztów

- 63 Dla stron postępowania przed sądem krajowym niniejsze postępowanie ma charakter incydentalny, dotyczy bowiem kwestii podniesionej przed tym sądem, do niego zatem należy rozstrzygnięcie o kosztach. Koszty poniesione w związku z przedstawieniem uwag Trybunałowi, inne niż koszty stron w postępowaniach głównych, nie podlegają zwrotowi.

Z powyższych względów Trybunał (wielka izba) orzeka, co następuje:

Wykładni dyrektywy 2004/38/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 29 kwietnia 2004 r. w sprawie prawa obywateli Unii i członków ich rodzin do swobodnego przemieszczania się i pobytu na terytorium państw członkowskich, zmieniającej rozporządzenie (EWG) nr 1612/68 i uchylającej dyrektywy 64/221/EWG, 68/360/EWG, 72/194/EWG, 73/148/EWG, 75/34/EWG, 75/35/EWG, 90/364/EWG, 90/365/EWG i 93/96/EWG, należy dokonywać w ten sposób, że w sytuacji, w której obywatel Unii Europejskiej skorzystał z przysługującego mu prawa do

swobodnego przemieszczania się i udał się do państwa członkowskiego innego niż państwo, którego obywatelstwo posiada, przebywał w tym państwie na podstawie art. 7 ust. 1 lub art. 16 ust. 1 dyrektywy, a następnie nabył obywatelstwo tego państwa członkowskiego, zachowując przy tym obywatelstwo państwa członkowskiego pochodzenia, zaś kilka lat później zawarł związek małżeński z obywatelem państwa trzeciego, z którym nadal przebywa na terytorium tego państwa członkowskiego, owemu obywatelowi państwa trzeciego nie przysługuje pochodne prawo pobytu w tym państwie członkowskim na podstawie przepisów tej dyrektywy. Prawo takie może mu jednak przysługiwać na podstawie art. 21 ust. 1 TFUE, na warunkach, które nie mogą być bardziej rygorystyczne niż warunki przewidziane w dyrektywie 2004/38 dla przyznania takiego prawa obywatelowi państwa trzeciego będącemu członkiem rodziny obywatela Unii, który skorzystał z przysługującego mu prawa do swobodnego przemieszczania się, osiedlając się w państwie członkowskim innym niż państwo, którego obywatelstwo posiada.

Podpisy